

RETHINK

BELEIDSAANBEVELINGEN

INZAKE

HERINNERINGS-EDUCATIE TER

ONTWIKKELING VAN HET

KRITISCH DENKEN

(RETHINK)

RETHINK-EDUCATION.EU

Co-funded by the
Erasmus+ Programme
of the European Union

**BELEIDSAANBEVELINGEN
INZAKE
HERINNERINGSEUCATIE TER
ONTWIKKELING VAN HET
KRITISCH DENKEN
(RETHINK)**

Mede gefinancierd door het
programma Erasmus+
van de Europese Unie

INHOUD

- I. INLEIDING
- II. HERINNERINGSEDUCATIE
- III. HERINNERINGSEDUCATIEVE PRAKTIJKEN
- IV. MEDIAGELETTERDHEID
- V. HET E-LEARNINGPLATFORM TER ONDERSTEUNING VAN
LEERKRACHTEN
- VI. CONCRETE UITWERKING EN VOORUITZICHTEN
- VII. HET RETHINK-PROJECT

I. INLEIDING

Het RETHINK-project omvat vijf tools of 'outputs'. Dit document is daar één van. RETHINK, oftewel Remembrance Education for THINKing critically (herinneringseducatie ter ontwikkeling van het kritisch denken), is een project dat 36 maanden lang herinneringseducatieve programma's onder de loep nam en de goede praktijken eruit belicht.

Het RETHINK-project geniet de goedkeuring van de Europese Commissie en kadert binnen het Erasmus+-programma - Kernactiviteit 3: Steun voor beleidshervorming - Sociale integratie door middel van onderwijs, opleiding en jeugd. De RETHINK-samenwerking moet aantonen dat herinneringseducatie de kritische geest van leerlingen kan scherpen en vooroordelen kan helpen bestrijden.

Deze beleidsaanbevelingen hebben als doel:

- **ondersteuning en hulp te bieden aan leerkrachten en onderwijzers** die inspanningen leveren om de mediageletterdheid en kritische geest van hun leerlingen aan te scherpen, in nauwe samenwerking met andere partners, zoals musea en memorialen;
- **controversiële thema's bespreekbaar te maken** de klas.

II. HERINNERINGSEDUCTIE

RETHINK nam de programma's en tools onder de loep waarmee herdenkingsinstellingen de preventie van radicalisering benaderen vanuit historische hoek. Onze kijk op herinneringseducatie omvat programma's die stilstaan bij het verleden om hedendaagse uitdagingen aan te pakken, waaronder antisemitisme, racisme, xenofobie, onverdraagzaamheid, radicalisering, polarisatie, collectief geweld en genocide.

Het historische aspect kan zowel methodologisch als thematisch van aard zijn en omvat een praktijk die aanzet tot dialoog en engagement door inzichten uit het verleden in verband te brengen met hedendaagse kwesties en debatten. Met andere woorden: het verleden is relevant, aangezien het ons de tools aanreikt om het heden te analyseren en te begrijpen.

Vandaar onze aanbevelingen:

- 1** Onderwijzers moeten zich engageren om alle leerlingen in het secundair onderwijs een **duurzaam inzicht te verschaffen in de mechanismen** achter de genocide(s) en misdaden tegen de menselijkheid van de 20e en 21e eeuw, via gerichte acties;
- 2** Onderwijzers moeten via een **gerichte communicatie** met de schoolraden communiceren over dit engagement;

3 Inspanningen om alle leerlingen in het reguliere secundair onderwijs inzichten te bieden in de mechanismen van genocides en misdaden tegen de menselijkheid in de 20e en 21e eeuw **moeten expliciet in het algemene curriculum worden opgenomen**. Er wordt meer bepaald aandacht aan besteed wanneer het thema aan bod komt in andere lessen;

Raadpleeg het [handboek over het gebruik van de IHRA-definitie van antisemitisme in de praktijk](#).

4 **Er moeten initiatieven op touw worden gezet om** scholen, departementen en leerkrachten de nodige ondersteuning te bieden wanneer zij het thema genocide(s) en misdaden tegen de menselijkheid tijdens de Tweede Wereldoorlog willen aankaarten, aan de actualiteit willen toetsen en de tijdsgeest ervan willen duiden, vooral bij emotionele reacties van de leerlingen en om controversiële onderwerpen binnen een heterogene klasgroep te bespreken;

Voorbeelden van goede praktijken:

- [“How to bring about justice after genocide?”](#)
- [“The conspiracy factory yesterday and today”](#)

Ontdek de [modules](#) op het e-learningplatform:

- Het verleden relevant maken voor vandaag
- Haatboodschappen het hoofd bieden
- Vooroordelen en stereotypen ontkrachten, en racisme bestrijden

Lees meer over herdenking en controversiële thema's in de [RETHINK-handleiding voor leerkrachten](#).

5

Er moeten samenwerkingsverbanden worden opgezet (met instellingen voor lerarenopleidingen, vertegenwoordigende instanties die actief zijn rond het thema, uitgevers, leerkrachtenverenigingen, leerlingen, musea en memorialen enz.) met het oog op een efficiënte uitwisseling van expertise, opdat er aandacht blijft uitgaan naar het thema in het reguliere secundair onderwijs;

Maak kennis met de [partners](#) van het RETHINK-project.

Raadpleeg de [goede praktijken](#) van de organisaties, instellingen, musea en memorialen in onze databank.

Lees meer over hoe je professionals kunt betrekken die geen leerkrachten zijn, in de [RETHINK-handleiding voor leerkrachten](#).

- 6** Lokale herinnerings- en herdenkingslocaties moeten in kaart worden gebracht. Het kan gaan om gedenkplaatsen, standbeelden, sporen van historische gebeurtenissen, zoals straatnamen enz.

Ontdek de modules op het e-learningplatform:
Hoe omgaan met bezoeken aan gedenkplaatsen?

III. GOEDE PRAKTIJKEN INZAKE HERINNERINGSEDUCTIE

Gesterkt door de vele goede praktijken die zijn gebundeld in de databank, alsook door de pilootprojecten in de RETHINK-handleiding voor leerkrachten, en om tegemoet te komen aan de uiteenlopende behoeften in verschillende contexten en landen, tussen verschillende individuele leerkrachten of bemiddelaars, en met het oog op een goede praktijk, raden wij het volgende aan:

BIJ DE UITWERKING EN UITVOERING VAN EEN PROGRAMMA

- Raadpleeg vooraf de leerkrachten;
- Stel een programma op dat afgestemd is op de noden van de leerlingen;
- Zoek voldoende financiering;
- Stel het doel scherp;
- Voorzie of verkrijg voldoende ondersteuning voor de leerkrachten;
- Moedig multiperspectiviteit aan;
- Steun op een theoretische basis die strookt met actuele academische inzichten;
- Ga op zoek naar geschikte partners en wend hun expertise aan in het ontwikkelingsproces.

BIJ HET OPLEIDEN VAN LEERKRACHTEN VOOR TOEPASSING VAN EEN PRAKTIJK

- Stel de doelstellingen scherp;
- Maak duidelijk tot wie de opleiding zich wel en niet richt;
- Teken ethische krijtlijnen uit;
- Schep een veilige leeromgeving;
- Organiseer regelmatig teamvergaderingen;
- Houd toezicht.

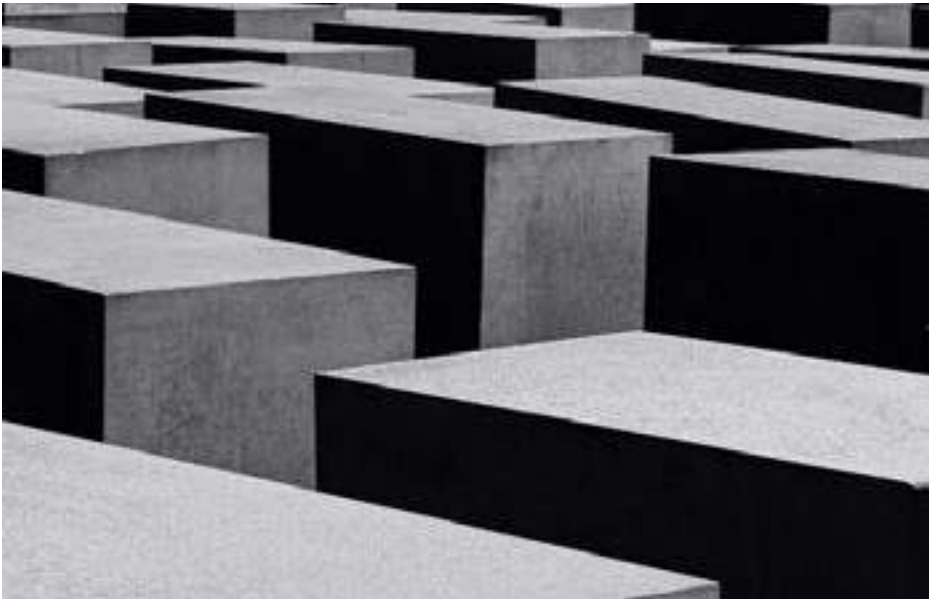
BIJ DE CLASSIFICATIE VAN DEELNEMERS DIE DE PRAKTIJK ZULLEN VOLGEN

- Leg de doelgroep duidelijk vast;
- Heb oog voor de context waarin de deelnemers leren;

- Stel je flexibel op;
- Wees je bewust van de eigen houding en rol.

Voorzie de nodige kwaliteitscontroles om te evalueren of de methodes voldoende efficiënt zijn volgens de deelnemers.

Beleidsmakers	Leerkrachten/opvoeders
Stel een stuurgroep in	Bied feedbackmogelijkheden aan de deelnemers
Meet de impact	Schep een veilige omgeving
Controleer de bruikbaarheid in de praktijk	Bied feedbackmogelijkheden aan de opleidingsmedewerkers
Voorzie de nodige opvolging van de ontvangen feedback	Erken en registreer negatieve ervaringen
	Voorzie de nodige opvolging van de ontvangen feedback
Voorzie een externe kwaliteitscontrole	Voorzie een interne kwaliteitscontrole

IV. MEDIAGELETTERDHEID

Onze partners benaderen de term ‘mediageletterdheid’ niet zozeer als de interactie met de verschillende mediaplatformen (van geschreven, visuele, digitale of sociale media), maar veeleer als een overkoepelende informatiegeletterd in de breedste zin van het woord. Anders gezegd: in staat zijn tot een analyse en evaluatie van en interactie met technieken van kennisoverdracht – geschreven, mondelinge of visuele informatie uit primaire of secundaire bronnen – en in staat zijn om dergelijke inhoud te begrijpen en te produceren.

In die zin verwijst ‘mediageletterdheid’ naar een geheel van kennis, vaardigheden en houdingen die leerkrachten, onderwijzers en leerlingen in staat stellen bewust en met een kritische blik te leven in een wereld die doorspekt is van media. Het gaat als het ware om het vermogen om media op een actieve en creatieve manier aan te wenden in functie van een grotere sociale participatie. Mediageletterdheid heeft raakvlakken met uiteenlopende beleidsdomeinen, inclusief Media en Onderwijs. Die beleidsdomeinen moeten de leerkrachten en onderwijzers voldoende mogelijkheden bieden.

Een betere mediageletterdheid bij leerkrachten, onderwijzers en leerlingen moet beschouwd worden als een wisselwerking tussen kennis, vaardigheden en houdingen, en als een cruciaal wapen in de strijd tegen radicalisering.

Wij adviseren te investeren in:

INZICHT IN DE CRUCIALE ROL VAN MEDIA IN DE SAMENLEVING, VANDAAG, MAAR OOK IN HET VERLEDEN: de kennis die ons in staat stelt om media-inhoud te begrijpen, het inzicht in het medialandschap (vroeger en nu), het vermogen om stil te staan bij en conclusies te trekken uit de media, en ze strategisch aan te wenden om de eigen positie te versterken.

Ontdek de modules op het e-learningplatform over:

- Het aanpakken van propaganda vandaag
- Multiperspectiviteit toepassen op herinneringseducatie

Raadpleeg de volgende goede praktijken:

- “Whose truth operation storm and the battle for Vukovar- discerning fact opinion and point of view”
- “Stories that move -toolbox gegen diskriminierung”

INZICHT, LEESVAARDIGHEID EN DE KENNIS VAN TECHNIEKEN VOOR AUDIO- EN VIDEOPRODUCTIE: in staat zijn om informatie te vinden, te verwerken en bij te werken, te oordelen over de betrouwbaarheid van informatie en het in staat zijn om zelf media-inhoud te produceren of creatief aan te wenden.

Ontdek de modules op het e-learningplatform over:

- Videogetuigenissen van slachtoffers van nationaalsocialisme in de klas
- Digitale archieven volop benutten in de klas

Lees meer over het gebruik van primaire en secundaire bronnen in de RETHINK-handleiding voor leerkrachten.

VERANTWOORD GEDRAG IN HET MEDIALANDSCHAP (bijvoorbeeld het respect voor privacy, geen illegale downloads enz.), omgaan met sociale en ethische kwesties (zoals cyberpesten), zich bewust zijn van de impact die de media kunnen hebben (denk maar aan manipulatie en het achterlaten van digitale sporen) en vertrouwd zijn met en respecteren van copyright, gegevensbescherming en privacy.

Investeren in samenwerkingen met organisaties en instellingen met het oog op een **gezamenlijk actieplan**, kan leiden tot een grotere mediageletterdheid bij de doelgroepen, en de benadering kan beter worden afgestemd op de behoeften en interesses van kinderen, jongeren en volwassenen (al dan niet in hun hoedanigheid als toezichthouders).

Raadpleeg de goede praktijken in de [RETHINK-databank](#).

EEN POSITIEVE PEDAGOGIEK OF BENADERING, die niet vertrekt vanuit angst en verbod, maar veeleer steunt op de emanciperende kracht van de media om zichzelf uit te drukken.

Lees meer over deep learning in de [RETHINK-handleiding](#).

V. OPLEIDINGEN VOOR LEERKRACHTEN VIA E-LEARNINGPLATFORMS

Het blijft van cruciaal belang om scholen en leerkrachten de nodige steun te bieden in hun inspanningen om jongeren in staat te stellen hun rol als burgers in een democratie op te nemen. Scholen moeten een langetermijnvisie uitwerken rond deze kwesties, afgestemd op de context, om de behoefte aan steun in kaart te kunnen brengen.

Scholen moeten hun beleid voor burgerschapseducatie onder de loep nemen, om de sterktes en zwaktes in kaart te brengen wat de concrete uitwerking ervan betreft. Verschillende scholen kunnen onderling van elkaar leren: hun succesverhalen en fouten, de uitdagingen die ze overwonnen hebben en de obstakels die nog overeind blijven.

De promotie van actief burgerschap moet uitdrukkelijk in de doelstellingen worden vastgelegd. Aan de hand van complementaire communicatiemiddelen blijven we volop inzetten op het aanknopen van een interactieve dialoog met jongeren en hun leerkrachten, om hen permanent aan te sporen actief deel te nemen aan onze samenleving en op zoek te gaan naar een eigen identiteit. Het uitgangspunt is een sterkere band tussen actieve burgers, via cultuuronderwijs en een brede culturele ervaring.

Het RETHINK-project wil alvast een oplossing aanreiken met een e-learningplatform.

Met het oog op de ontwikkeling van dit educatieve RETHINK-onlineplatform werd een behoeftenanalyse uitgevoerd bij leerkrachten. Dit moest ons in staat stellen optimaal

tegemoet te komen aan hun behoeften. Onderstaande aanbevelingen steunen op de antwoorden van de leerkrachten.

Hoewel de modules vaak de Holocaust als voorbeeld nemen, willen we benadrukken dat de e-learningmodules breder toepasbaar zijn en ook afgestemd zijn op andere grootschalige gruweldaden uit het verleden. De modules laten de onderwijzers en leerkrachten toe onderwerpen aan te kaarten die bijdragen tot het inzicht in mensenrechten en het belang van vrede. Hoewel deze thema's soms eerder als kanttekening bij het project aan bod komen, kan het project wel bijdragen tot een grondigere bespreking die later volgt.

We willen daarnaast de kloof tussen kennis en actie dichten. Het is een heuse uitdaging om weerwerk te bieden aan gevaarlijke ontwikkelingen in onze samenleving. Door leerkrachten opleidingen te bieden rond herinneringseducatie, willen we hun weerbaarheid versterken en hen in staat stellen de boodschap aan hun leerlingen over te brengen.

- 1 Neem **actieve en interactieve onderwijsmethodes** op in de lessen.
- 2 Investeer in **online en gecombineerd onderwijs**.
- 3 **Moedig een kritische bevraging** van soorten en bronnen van informatie **aan**.
- 4 Stimuleer **een kritische houding** tegenover kennis, overtuigingen en waarden wanneer naar de oorzaak van controversen wordt gezocht.
- 5 Bied leerkrachten **meer tijd om te experimenteren met nieuwe benaderingen**.
- 6 Investeer in **toegang tot nieuwe ICT-tools en -voorzieningen op school**.
- 7 Investeer in **onlinetoegang in scholen** voor leerkrachten en leerlingen.
- 8 Trek meer tijd en geld uit voor **bezoeken aan gedenkplaatsen**.
- 9 Investeer in **de toegang tot videogetuigenissen van overlevenden**.
- 10 **Steun leerkrachten** die gesprekken over grootschalige gruweldaden minder beangstigend willen maken en afgestemd op de leeftijd van de studenten.

VI. CONCRETE UITWERKING EN VOORUITZICHTEN

Om de duurzaamheid van het RETHINK-project te vrijwaren, blijven de website en databank actief ook na afloop van het project. Musea, memorialen, organisaties, instellingen enz. zullen nieuwe goede praktijken kunnen blijven uploaden.

Daarnaast werd een netwerk opgezet.

Het RETHINK-netwerk wil transnationale samenwerkingen stimuleren tussen memorialen, ngo's en andere activiteiten en stakeholders in de herinneringseducatie in Europa. Als uniek internationaal forum moet het de ontwikkeling in de hand werken van nieuwe opleidingsprogramma's die een brug slaan tussen het heden en het verleden, die de kritische blik scherp en de mediageletterdheid ten goede komen.

Organisaties en stakeholders actief rond herinneringseducatie die willen toetreden tot het netwerk, kunnen de activiteiten een meerwaarde schenken door:

- Informatie, expertise en ideeën te delen;
- De programma's en werkwijzen van de organisaties onderling met elkaar te vergelijken om de efficiëntie en kwaliteit te vergroten;
- Wederzijdse ondersteuning te bieden;
- Samenwerkingsverbanden aan te knopen voor acties.

Het forum heeft inmiddels geleid tot een nieuwe samenwerking tussen twee leden van het consortium, met name Euroclio en Kazerne Dossin, en de Cypriotische organisatie Association for Historical Dialogue and Research (AHDR) rond het thema 'Beyond History: Applied History Education Laboratory on Thinking Historically and the Digital Age: Encounters with history in and beyond the classroom' tijdens een webinar. Onderwijzers, leerkrachten, docenten uit de lerarenopleidingen en academici van over het hele eiland staken de koppen bij elkaar om rond geschiedenisonderwijs vanuit meervoudige hoek en met een multidisciplinaire aanpak te werken, ook buiten de klaslokalen. Centraal in de webinar stond het stimuleren van een kritische blik en hoe groepsgesprekken in de klas op gang gebracht kunnen worden rond het thema onlinepropaganda en haatboodschappen over controversiële kwesties.

www.ahdr.info/news/137-beyond-history-applied-history-education-laboratory

VII. HET RETHINK-PROJECT

WAAROVER GAAT HET PROJECT?

Recente gebeurtenissen en terroristische aanslagen in Europa hebben verdeeldheid in onze samenleving blootgelegd en werken een tweedeling tussen ‘wij’ en ‘zij’ in de hand. Onenigheden en het verstoten van personen met een ‘andere identiteit’, kunnen leiden tot polarisering en radicalisering. Toch is het naast elkaar bestaan van verschillende identiteiten geen nieuws onder de zon. Memorialen en ngo’s actief rond herinneringseducatie en de promotie van democratische waarden dragen net als andere herdenkingsinitiatieven niet alleen bij tot het belichten van het verleden, maar spelen ook een cruciale rol in de aanpak van actuele uitdagingen, zoals de opmars van antisemitisme, racisme, xenofobie en radicalisering. Er werd inmiddels gewerkt aan een brede waaier aan educatieve programma’s en workshops rond de Holocaust en andere grootschalige gruweldaden en conflicten, die leerlingen helpen stilstaan bij 21e-eeuwse uitdagingen en onderwijzers de middelen aanreiken om de mediageletterdheid en kritische blik van jongeren aan te scherpen en ons helpen om vooroordelen te ontkrachten.

De missie van RETHINK bestaat erin verschillende programma’s en benaderingen van instellingen actief rond herinneringseducatie samen te brengen en te verspreiden, om zo onderwijzers te helpen omgaan met gevoelige en controversiële uitdagingen van vandaag en om de kritische vaardigheden van leerlingen te versterken. RETHINK maakt meer bepaald informele educatieve programma’s breder toegankelijk via een onlineplatform als basis voor de creatie van een nieuw netwerk voor memorialen, ngo’s met relevante activiteiten en andere herdenkingsinitiatieven. Het netwerk blijft transnationale samenwerking ondersteunen tussen

gelijkgezinde instellingen, de ontwikkeling stimuleren van nieuwe programma's die de brug slaan tussen uitdagingen uit het verleden en hedendaagse problemen, en de kritische vaardigheden van leerkrachten aanscherpen.

Nu de opmars van vooroordelen, antisemitisme, racisme en xenofobie zich in heel Europa laat voelen, blijken wederzijdse samenwerking en een groter engagement om de fundamentele rechten te promoten en te beschermen van cruciaal belang. De missie van RETHINK bestaat erin een brede waaier aan programma's en benaderingen samen te brengen, ontwikkeld door instellingen actief rond herinneringseducatie, met het oog op de verspreiding ervan, zodat onderwijzers de nodige ondersteuning vinden voor het bespreken van gevoelige en controversiële kwesties en om de kritische vaardigheden van hun leerlingen te versterken. Met de Holocaust of andere grootschalige gruweldaden als vertrekpunt, staan de leerlingen stil bij de totstandkoming en gevolgen van vooroordelen, samenzweringstheorieën enz., zowel in het verleden als vandaag. Ze staan ook stil bij de invloed van beelden en discoursen, en worden aangespoord om de betrouwbaarheid van informatiebronnen in vraag te stellen.

Met het oog op de in kaart gebrachte uitdaging om onze samenleving te mobiliseren tegen onverdraagzaamheid en haat, zette het RETHINK-project de Europese aanpak van herinneringseducatie en de ontwikkeling van de kritische vaardigheden en mediageletterdheid kracht bij, door de beproefde goede praktijken ter zake in de verf te zetten en te verspreiden.

TDeze beleidsaanbevelingen beogen ondersteuning en hulp te bieden aan leerkrachten en onderwijzers die inspanningen leveren om de mediageletterdheid en kritische blik van hun

leerlingen te vergroten in nauwe samenwerking met andere partners, zoals musea en memorialen, en om controversiële thema's in de klas bespreekbaar te maken.

WIE ZIJN WE?

Het RETHINK-consortium telt acht partnerinstellingen:

FRANCE ÉDUCATION INTERNATIONALE (VOORHEEN CIEP)

France Éducation Internationale (voorheen CIEP) werd in 1945 opgericht als instelling van het Franse nationale ministerie van Onderwijs. De missies van France Éducation Internationale kaderen binnen het beleid voor internationale samenwerking van de regering en focussen op drie grote activiteitengebieden:

- samenwerkingen inzake onderwijs, beroepsopleiding en de kwaliteit van het hoger onderwijs;
- ondersteuning ter promotie van de Franse taal wereldwijd, via opleidingen voor leerkrachten en onderwijsverstrekkers, en de uitvaardiging van taalvaardigheidscertificaten.
- internationale mobiliteit voor personen via taalcoaches en uitwisselingsprogramma's voor leerkrachten, naast de erkenning van buitenlandse diploma's.

FEI kan voor de uitwerking van haar projecten rekenen op de knowhow van 250 medewerkers en een netwerk van meer dan 1.000 experts en nationale en internationale partners.

MÉMORIAL DE LA SHOAH

Het Mémorial de la Shoah is een instelling die haar oorsprong vindt in het verleden van de Holocaust en de Tweede Wereldoorlog. De instelling is gegroeid uit het

Centre de Documentation Juive Contemporaine, dat werd opgericht in 1943 om documenten en bewijsmateriaal over de vervolging van Europese Joden te verzamelen. De archieven en verzamelde documenten vormden de basis voor het proces van Nuremberg, waar bekende Nazi's, onder wie Klaus Barbie, terechtstonden.

Het Mémorial de la Shoah zoals we het vandaag kennen, onderging in 2005 een grondige renovatie. Inmiddels is het Mémorial veel meer dan een archief: een museum met een permanente tentoonstelling over de Holocaust in Frankrijk en Europa en twee tijdelijke tentoonstellingen per jaar, naast tal van culturele evenementen (panelgesprekken, filmvertoningen, getuigenissen enz.), maar ook een documentatiecentrum waar onderzoekers toegang hebben tot meer dan 40 miljoen archiefstukken, en een gedenkplaats waar de herinnering wordt doorgegeven.

Het Mémorial de la Shoah stelt zich tot doel de Holocaust en 20e-eeuwse genocides te onderzoeken, de kennis te verspreiden en lessen te trekken uit het verleden in het licht van hedendaagse uitdagingen. Meer algemeen is het Mémorial erg actief op het vlak van vredeseducatie, interculturele dialoog en de strijd tegen antisemitisme, racisme, onverdraagzaamheid, haat en xenofobie.

Zo is het Mémorial onder meer gekend om zijn pedagogische werk met leerlingen (de instelling verwelkomt elk jaar gemiddeld 80.000 scholieren) en om zijn opleidingen voor leerkrachten, onderwijzers, ambtenaren, beleidsmakers en actoren uit het maatschappelijk middenveld.

EUROCLIO – EUROPESE VERENIGING VAN GESCHIEDENISONDERWIJZERS

EUROCLIO is een Europese vereniging van geschiedenisonderwijzers, opgericht in 1992 met de

steun van de Europese Raad. De vereniging heeft als doel de ontwikkeling van verantwoord en innovatief geschiedenis-, burgerschaps- en erfgoedonderwijs te ondersteunen ter promotie van het kritisch denken, wederzijds respect, vrede, stabiliteit en democratie. EUROCLIO rolt projecten en activiteiten uit met meer dan 25.000 geschiedenisonderwijzers uit meer dan 50 landen, rond thema's als cultureel erfgoed, digitaal leren, inclusie, diversiteit, vrede, verzoening en herdenking.

KAZERNE DOSSIN – MEMORIAAL, MUSEUM EN DOCUMENTATIECENTRUM OVER DE HOLOCAUST EN DE MENSENRECHTEN

Van 1942 tot 1944 werden 25.484 Joden en 352 Roma of Sinti gedeporteerd uit de 18e-eeuwse kazerne Dossin, die destijds als verzamelkamp diende. Amper 5 % van hen keerde terug uit Auschwitz-Birkenau. Kazerne Dossin is een intense en unieke gedenkplaats. Het museum belicht de vervolging van Joden en zigeunergemeenschappen in België. Tot midden 1942 kon de bezetter daarvoor vrijwel overal rekenen op de medewerking van de doorgaans gewillige autoriteiten. Hoe is het zover kunnen komen? Wat lag aan de oorsprong van de vervolging? Wat betekende dat voor de slachtoffers en hoe reageerden zij? Werd er helemaal geen weerstand geboden? Het zijn vragen die in het museum centraal staan.

Kazerne Dossin buigt zich overigens niet alleen over de 'Belgische zaak', maar is ook een museum over massageweld. Vertrekkend vanuit de Holocaust tracht Kazerne Dossin de mechanismen bloot te leggen van groepsdruk en collectief geweld, die onder noodlottige omstandigheden kunnen leiden tot massamoord en genocide. De vraagstelling grijpt terug naar de essentie van de moderne mensenrechten, die de nadruk leggen op vrijheid en non-discriminatie.

Het gedrag van daders en meelopers wordt er belicht als alarmsignalen. Die wijzen de bezoekers op mechanismen van collectief geweld en de mogelijkheid om 'nee' te zeggen. Een dergelijke aanpak vereist een speciale methode. Een bezoek start dan ook met de vertoning van een inleidende film over het museum en de verontrustende vragen die het opwerpt.

HET CESIE

Het CESIE is een Europees onderzoeks- en initiatieven centrum in Sicilië. De apolitieke ngo werd opgericht in 2001, geïnspireerd op het werk en de theorieën van pacifist Danilo Dolci (1924-1997).

Het CESIE streeft naar ontwikkeling en verandering in educatieve, culturele en economische kringen, zowel op lokaal, nationaal als internationaal niveau, via de creatie en het gebruik van innovatieve middelen en methodes. De organisatie telt zes eenheden die samenwerken en activiteiten opzetten in hun specifieke activiteitendomeinen: Hoger onderwijs en onderzoek, Rechten en rechtvaardigheid, Volwassenen, Migratie, Scholen en Jongeren.

De doelstellingen van het CESIE:

- Levenslang leren in Europa bevorderen via grensoverschrijdende projecten waarbij lokale gemeenschappen betrokken worden.
- Duurzame ontwikkeling promoten in omliggende gebieden en daarbuiten, via opleidingen en onderwijs.
- Vooruitgang en innovatie stimuleren in het hoger onderwijs en de onderzoekswereld.
- De mobiliteit in het onderwijs vergroten, over de grenzen en sectoren heen, voor alle leeftijden.

- De lokale ontwikkeling ondersteunen door internationale goede praktijken en methodes aan te passen

Het CESIE heeft zijn hoofdzetel in het stadscentrum van Palermo, en heeft daarnaast nog vestigingen in India, Nepal en Senegal. Het CESIE stuurt het CESIE-netwerk aan, dat wereldwijd meer dan 200 partnerorganisaties telt met eenzelfde missie.

HET JEWISH HISTORICAL INSTITUTE

Het Jewish Historical Institute bewaart een archief over de historische Joodse aanwezigheid in Polen. Het instituut is daarnaast een centrum voor academisch onderzoek, studie en de verspreiding van kennis over de geschiedenis en de cultuur van de Poolse Jodengemeenschap.

Het archief van het Jewish Historical Institute bevat zeven miljoen pagina's aan uiteenlopende documenten. Het leeuwendeel van de archiefcollectie van het Jewish Historical Institute werd meteen na de Tweede Wereldoorlog verzameld door de Central Jewish Historical Commission. Het meest waardevolle en kostbare deel van de collectie is het geheime getto-archief van Warschau, ook wel het Ringelblum-archief genoemd, dat werd opgenomen in de Unesco Memory of the World-lijst. Het Ringelblum-archief bevat een brede waaier aan uiteenlopende documenten, waaronder dagboeken, registers van een 300-tal Joodse gemeenschappen uit het hele Poolse bezette gebied, schoolopstellen, onderzoeksverslagen enz., naast officiële Duitse documenten, zoals posters, identiteitskaarten en rantsoeneringskaarten voor voedsel. Het archief bevat daarnaast nog een 90-tal foto's en meer dan 300 tekeningen en schilderijen.

Het Jewish Historical Institute wil enerzijds de herinnering aan het verleden veilig stellen, en fungeert anderzijds als levend cultureel centrum dat actief bijdraagt tot de vorming van een historisch bewustzijn en burgerzin.

HET HOLOCAUST EDUCATION TRUST IRELAND (HETI)

Het Holocaust Education Trust Ireland is een onafhankelijke nationale non-profit- en liefdadigheidsorganisatie die werd opgericht in 2005. De organisatie stelt zich voornamelijk tot doel het Ierse volk te leren en informeren over de Holocaust, om hen bewust te maken van het gevaar van antisemitisme en elke vorm van racisme en onverdraagzaamheid in Ierland. Daarvoor ontwikkelt het HETI zorgvuldig opgebouwde educatieve programma's en culturele projecten. Om de programma's uit te rollen, werkt het HETI nauw samen met secundaire scholen, het hoger onderwijs en andere onderwijscentra, gemeenschappen, interculturele organen en artiesten.

Het HETI wordt bestuurd door een raad van vrijwillige leden, die ook de strategie van het Trust uittekenen. Daarvoor krijgt de raad de steun van sub-comités die waken over de financiering, de opvolging en het beheer. Het werk van de organisatie wordt beheerd door een klein team onder leiding van de directeur en gesteund door de raadsleden, partnerorganisaties en vrijwilligers.

Om in de toekomst gruweldaden als de Holocaust te kunnen voorkomen, is het van cruciaal belang dat er wordt ingezet op onderwijs en bewustmaking. De Holocaust en de gevolgen ervan zijn ook in de wereld van vandaag actueel. Dat is wat het HETI via een positieve educatieve aanpak wil belichten met respect voor diversiteit en inclusie.

Het internationale netwerkactiviteiten van het HETI omvatten het leiden van en deelnemen aan een aantal Europese programma's. HETI is lid van de Ierse delegatie van de International Holocaust Remembrance Alliance (IHRA).

ERRINERN.AT

erinnern.at is de instelling voor Holocausteducatie verbonden aan het Oostenrijkse federale ministerie van Onderwijs. _erinnern.at_ ontwikkelt samen met Europese en internationale partnerorganisaties educatieve tools rond Holocausteducatie en de preventie van antisemitisme en racisme. De instelling biedt onder meer educatieve websites en apps aan, maar ook tools voor leerkrachten, jeugdboeken, tentoonstellingen op maat van scholen en educatieve programma's op gedenkplaatsen. Een aantal van deze educatieve tools werd internationaal erkend als 'best practice' en werd ook als dusdanig omschreven in Unesco-uitgaven. In 2018 werden twee educatieve tools die _erinnern.at_ ontwikkelde bekroond met de Comenius-EduMedia-Medaille en de Worlddidac Award. _errinnern.at_ is overigens betrokken bij lerarenopleidingen en organiseert het hele jaar door opleidingen in alle federale staten van Oostenrijk. Elk jaar zet _errinnern.at_ daarnaast nog twee seminaries op van enkele dagen, waarop honderden deelnemers samenkomen, en biedt de organisatie lerarenopleidingen aan in Israël. _erinnern.at_ beheert een netwerk van onderwijzers dat advies en diensten aanbiedt aan collega-onderwijzers in alle Oostenrijkse federale staten. Sinds enkele jaren organiseert _erinnern.at_ in naam van het Oostenrijkse federale ministerie van Onderwijs schooldebatten met overlevenden van de Holocaust. _erinnern.at_ is betrokken bij internationale onderzoeksprojecten, waaronder een project dat het nut

van tablets in het geschiedenisonderwijs evalueert, en de productie van videogetuigenissen van slachtoffers van nationaalsocialisme.

RESULTATEN

De vijf voornaamste resultaten van het RETHINK-project worden 'outputs' genoemd. Die zijn online beschikbaar op de projectwebsite www.rethink-education.eu.

OUTPUT 1

De RETHINK-databank:
www.rethink-education.eu/practices/

De databank laat gebruikers toe praktijken op te zoeken en de meest relevante te selecteren, met het oog op:

- het blootleggen van gelijkenissen tussen voorbeelden van vooroordelen en geweld op massale schaal in het verleden en het heden.
- het stilstaan bij de rol en macht van de media (van sociale media tot visuele en geschreven pers) in de vorming en verspreiding van radicale opvattingen.
- het toetsen van hedendaagse fenomenen als polarisering en radicalisering aan historische voorbeelden.
- het aannemen van een kritische houding bij het lezen, begrijpen en analyseren van informatie.
- Meer algemeen: vragen stellen bij de wereld om zich heen.

OUTPUT 2

Handleiding voor leerkrachten over herinneringseducatie:
www.rethink-education.eu/teachers-guide/

Onze handleiding voor leerkrachten in het teken van herinneringseducatie bundelt de resultaten van de eerste projecten die tussen september 2018 tot juli 2019 plaatsvonden in Albanië, Oostenrijk, België, Bosnië-Herzegovina, Frankrijk, Duitsland, Griekenland, Ierland en Polen.

Het gaat niet om een kwantitatieve analyse van alle of de meeste praktijken inzake herinneringseducatie in Europa, noch om een gids die een sluitend beeld geeft van wat herinneringseducatie kan zijn. De handleiding moet veeleer een (praktische) ondersteuning bieden en tips aanreiken die de praktijken van onderwijzers ten goede komen. In die zin moet de handleiding beschouwd worden als een leidraad met tools die onderwijzers kunnen gebruiken om uitdagingen die opduiken in hun lessen het hoofd te bieden. De handleiding werd uitgewerkt ter ondersteuning van onderwijzers in formele en informele onderwijscircuits. Het document is vooral afgestemd op maat van open-minded leerkrachten die informele onderwijspraktijken willen integreren in de klas.

OUTPUT 3

het RETHINK-e-learningplatform:

www.rethink-education.eu/elearning-platform/

Het RETHINK-project bundelt goede praktijken voor de klas op een e-learningplatform (in het Engels) waarop leerkrachten tips vinden om hun lessen aan te vullen en waar ze nieuwe pedagogische tools vinden met het oog op vernieuwende lessen.

Momenteel lees je **OUTPUT 4**

Deze output reikt aanbevelingen aan die voortvloeien uit de voorgaande outputs. Output 4 bevat dus fragmenten uit alle outputs van het project.

OUTPUT 5

Het REthink-netwerk:

www.rethink-education.eu/rethink-network/

Het RETHINK-netwerk wil transnationale samenwerkingen stimuleren tussen memorialen, ngo's en andere instellingen en stakeholders actief rond herinneringseducatie in Europa.

RETHINK-EDUCATION.EU

Mede gefinancierd door het
programma Erasmus+
van de Europese Unie

De steun van de Europese Commissie voor de productie van deze publicatie houdt geen goedkeuring van de inhoud in. De inhoud geeft de standpunten van de auteurs weer en de Commissie kan niet aansprakelijk worden gesteld voor het gebruik dat eventueel wordt gemaakt van de daarin opgenomen informatie.

FRANCE
EDUCATION
INTERNATIONAL

WWW.FRANCE-EDUCATION-INTERNATIONAL.FR

WWW.MEMORIALDELASHOAH.ORG

EuroClio
Inspiring History and Citizenship Educators

WWW.EUROCLIO.EU

WWW.KAZERNEDOSSIN.EU

WWW.CESIE.ORG

ידישער זYDOWSKI
היסטאָרישער INSTYTUT
אינסטיטוט HISTORYCZNY

WWW.JHI.PL

HETIRELAND.ORG

erinnern.at
NATIONALSOZIALISMUS UND HOLOCAUST:
GEDÄCHTNIS UND GEGENWART

WWW.ERINNERN.AT

The European Commission support for the production of this publication does not constitute an endorsement of the contents which reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.